

gi jelzővel (kvantifikálás), valamint azonosítása kijelölő névmással és névelővel (azonosítás.)

A kvantifikálás a szerbhorvátban szinte kötelező, míg a magyarban csak bizonyos esetekben szükséges. Az ilyen mondat: *Došao sam vozom* (lehet többszöri átszállással is), kivételként tekinthető, mivel a szerbhorvát nyelvben a főnevek számát általában meg kell jelölnünk, a magyarban viszont a beszélő határozza meg, használ-e számnevet vagy sem: *Egész este levelet írtam.* (A levélírás tényét hangsúlyozza ki. Nem tudhatjuk, hány levélről van szó.)

A kvalifikálás összetett nyelvi aktus; a kontrasztív nyelvten harmadik füzeté részletesebben foglalkozik majd vele.

Az azonosítás többféle módon is történhet: névmással és birtokjelöléssel, főnévi névmással és kevésbé nyomatékos módon. Érdekesek az azonosítás hiányának esetei. Ilyenkor a magyarban vagy elmarad a névelő, vagy pedig határozatlan névmást, határozatlan névelőt használunk, a szerbhorvátban pedig a *neki, jedan*, illetőleg a determináns hiánya jelzi az azonosítás hiányát. A következő példában a fordító nem tartotta szükségesnek a névelő jelölését: »... váratlanul egy nyúl ugrott elő: ... neocékivano iskoči zec.« (Déry : Niki)

A második füzet második része az aktualizálás kontrasztív szabályaival foglalkozik. Az átfogó szabályrendszer hét csoportot foglal

magában. Ezek valójában a normatív nyelvten szabályaihoz hasonlítanak, azzal a többlettel, hogy bizonyos lélektani, szociológiai stb. mozzanatokat is figyelembe vesznek. Például a határozottság nem nyomatékos kifejező eszközei közül a magyar az névelőnek a szerbhorvát *ova* névmás felel meg. Akkor használatos a közlés témájában, »ha a jelzős vagy jelző nélküli NP deixis útján „közeli jegy“ révén azonosítható, s a sajátos kontextuális feltételek megkívánják, hogy a deixis expliciten kifejeződjön a szerbhorvátban«.

Pl. Segítséget csak az irgalomtól kérhet, az pedig maga is megfogatkozott az elpusztult országban.

Szh.: *Mogao je da se uzda jedino u milosrde, no i ono beše prešahnulo u ovo* uništenoj zemlji. (Niki)

A szerbhorvát anyanyelvű olvasó tudatában az elpusztult ország nem vált ki olyan asszociációt, hogy a »naša zemlja« kifejezést használni lehessen, ezért a deixist (*ova*) expliciten kell jelölnünk.

Összegezéstől elmondhatjuk, hogy a szerbhorvát—magyar összetevő nyelvten már régóta érzett hiányosságokat igyekszik pótolni, kétnyelvű közösségünk mindennapi érintkezését próbálja zavartalanabbá tenni, elősegítve a nyelvek kézfogásán túl eszmék, szokások, kultúrák kézfogását is.

MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ

AZ INDULÁS HÍRNÖKE

Dr. DANILO KECIĆ: *Revolucionarni radnički pokret u Subotici — A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán.* I. kötet. 1918—1921.

Szabadka és környéke történelmi dokumentumainak feldolgozását pénzelő községi alap, Szabadka, 1973.

Szabadka történetírásának szerkesztő bizottsága végre életjelt adott magáról. Amikor már úgy rémlett, hogy azoknak az egyre hangosabban jelentkező bírálóknak lesz igazuk,

akik szerint a város monográfiája megírásának ügye végleg megrekedt, megtört a jég és az érdeklődők egy vastok kötet formájában kapták kézhez a cáfolatot: Dr. Danilo Kecić,

több, a vajdasági munkásmozgalomra vonatkozó könyv szerzője az 1918—1921 évek, Szabadkára vonatkozó dokumentumait gyűjtötte egybe, és a jelek szerint ezzel egy átfogó, négy-öt kötetet kitevő térjedelmes és nagyon jelentős munkát vette kezdetét. Tudomásunk szerint több más vonatkozású elkészült és tervezett monográfiába illeszkedő anyag várja a végleges döntést, de a szabadkai munkásmozgalom anyag teljes begyűjtése már befejezett munkának tekinthető.

Danilo Kecícen kívül, aki még egy kötetre való dokumentum felkutatására vállalkozott, ebben a munkában részt vállaltak még Milenko Palić, Dorđe Milanović és dr. Mirmics József ismert történészek, tehát a monográfia munkásmozgalmi részének anyaga feldolgozásra készen áll. Dr. Kecíc könyve ugyan még nem jelent történetírást, de olyan elrendezésben és magyarázatokkal adta közre dokumentum- és forrásgyűjteményét, hogy alapos áttanulmányozás után teljes képet kaphatunk a feldolgozott időszak munkásmozgalmi történetéről, sőt, ezen túlmenően, betekintést nyerhetünk a város és környéke társadalmi forrongásainak egészébe is.

Márpedig a három év oly gazdag sorsdöntő eseményekben, hogy szinte kulcsát képezi a későbbi negyedszázad történetének. A szerző nagyhorderejű eseményekkel nyitja dokumentumsorozatát: Stella Adorján, a Bácskai Hírlap újságírója kimerítő tudósításban számol be lapjának a Károlyi-forradalom szabadkai vonatkozásairól; a Nemzeti Tanács megalakulása és annak első intézkedései elindítanak egy folyamatot, mely az Osztrák—Magyar Monarchia végét jelzik, de egyben előrevetítik e polgári mozgalom tovább lépését, a magyar proletárforradalom távlatát is.

A szociáldemokrata párt és az újjáéledő szakszervezetek vezetői részt vállalnak a Nemzeti Tanács munkájában, de világosan leszögezik, hogy nem elégszenek meg az általa kitűzött célok elérésével, és a munkáshatalom győzelméig foly-

tatják a harcot. A dokumentumokból aztán világosan kitűnik, hogy a további események — elsősorban a burzsoázia támaszkodó szerb hádsereg jelenléte és intézkedései — szertefoszlatták ezeket a reményeket. A magyar kommun és az öltöbéri forradalom lángja egy ideig még, melengeri ezeket az elképzeléseket, később azonban — különösen a kommun bukása után — az új hatalom erőszak szervei nyíltan a féhérterror útjára lépnek.

Súlyos és egyenlőtlen harc ez. A szervezett munkásság mindent elkövet, hogy szembe szálljon a tehetetlen burzsoázia és a katonai hatalom terrorjával, és bármilyen súlyos csapásokat szenved el, újjáéled és kisebb-nagyobb sikerrel folytatja a küzdelmet. A nagy vasutasztrájk megfélemlíti a hatóságokat, melyek erőszakkal és fondorlatokkal igyekeznek feltűkerekedni. A Zeleć-puccsá ismert szerencsétlen megnövekedés újabb és fokozott terrorhullámra szolgál ürügyül. A felelet azonban egy széles, csaknem minden szakmát felölelő sztráksorozat. A munkások nagyobb bért és jobb munkafeltételeket követelve, az éhínség ellen, pusztá létükért harcolnak. A kötet végén jelentkeznek a később jelentős szövetségessé váló csoport: a jogi fakultás hallgatóinak helyzetéről és mozgolódásáról kapunk híradást.

Dr. Kecíc hatalmas anyagot kutatót fel az ország levéltáraiban, de külföldön is. Helyi források mellett a belgrádi, zágrábi, újvidéki, rumai, valamint bécsi, budapesti, kecskeméti stb. levéltárak anyagát, ezenkívül számos vajdasági, belgrádi, budapesti újság idevágó cikkeit használta fel szelektálva és sokszor csak töredékben, hogy az érdemleges anyag ne sikkadjon el. De a látható szelekció mellett is talán a kellőnél kissé többször idézi reakciós polgári lapok, alacsonyabb rangú katonatisztek és rendőrségi ügynökök érdekes, de nem mindig megbízható jelentéseit. Igaz, ezeket megfelelő magyarázatokkal látja el, nehogy megtéveszék az érdeklődőt és a kutatót. Mégis vannak olyan anyagok (például Hírinyi rendőrségi

beszűg teljedelmes és konkriz jelen-
tése), melyek szigorúbb romlás e-
setén nem kaphattak volna helyet
a kötetben.

Nagy meglepéddel nyugtázzuk,
hogy a szerző előzava, ezt követően
egy átfogó bevezető írás, a rövidi-
tések magyarázata, valamint a tar-
alomjegyzék kényvelvű. Az anyag

hiteleségébe hozzátárul az is, hogy
a dokumentumokat azon a nyelven
olvashatjuk, amelyiken megjelentek.
A szerző magyarázatai, lábjegyzetei
megkönnyítik a jövendő történet-
írók munkáját.

Reméljük, a gyűjtemény követke-
ző kötetekre nem kell sokáig vár-
nunk.

BAKTAI SÁNDOR

AZ IGAZ EMBER EMLÉKE

BURKUS VALÉRIA: Dr. Milan Bikar, a nagy humanista életútja.
Helyi Közösség, Csantavér, 1972.

Ezt az életrajzt így kellett megírni.
Így, még akkor is, ha »Nehéz a
krónikás helyzete, amikor közked-
velt, köztiszteletben álló emberről
kell írnia.« Nemcsak így kellett, ha-
nem csakis így lehetett megírni,
mert csak így maradhatott követke-
zetes ahhoz, hogy hiteles életképet
nyújtson arról, akiről írt a króni-
kás, Burkus Valéria.

Csantavér, Višnjevac, Dušanovo
dolgozói köszönetüket, hálájukat kí-
vánták megörökíteni dr. Milan Bi-
kar orvos fáradhatatlan, lelkiismer-
etes munkásságáért. A kortársak
emlékeznek és emléket állítanak
egy orvosnak, aki míg élt, a falu-
ban »teljesítette élethivatását.« I-
gen, teljesítette azt, amit egy falu
és néhány település népe elvárt az
orvostól. Az orvostól pedig — tud-
juk — emberfeletti teljesítményt vár-
nak, hiszen életről van szó. Vajon
egy élethivatás önként vállalt köte-
lezettsége elég ahhoz, hogy a kör-
nyezet emléket állítson? Burkus Va-
léria dr. Milan Bikarrról szóló rövid,
törpő munkája azt igazolja, hogy
Csantavér és a szomszédos helysé-

gek lakosai arra érdemesült orvo-
suk emlékét éppen ennek az élet-
rajznak alapján őrizhetik.

A kortársaknak, az utókornak
mondja el az író, hogy »minél tel-
jesebb volt ez az élet, annál szá-
mottevőbb a visszaemlékezők köre.«
Az emlékezés alapköveit össze kel-
lett gyűjteni és egymás mellé illesz-
teni, hogy teljes legyen a mozaik.

Az életút állomásai: dr. Milan
Bikar Bács mellett, Deronje falu-
ban született. A bácsipalánkai elemi
iskola és az újvidéki gimnázium el-
végzése, majd a galíciai háborús é-
vek után a pesti, bécsi, prágai egye-
tem jelzi a tanulás útját. Az első
munkahely az újvidéki kórház.
Csantavér nincstelenjei orvos nél-
kül voltak. Dr. Bikar megpályázza
a községi orvosi állást. Kívánsága
teljesül. Ettől kezdve Csantavér,
Višnjevac, Dušanovo, Žednik, Gu-
naraš, Szabadka, Teplja, majd is-
mét Csantavér a munkaterülete. A-
hogy az író ezt elmondja, abból ki-
érezhető, milyen emberi meglátások
határozták meg működésének szín-
helyét.